

MIÉRT PONT DECEMBER 25-ÉN ÜNNEPELJÜK JÉZUS SZÜLETÉSÉT?

SZABADOS ÁDÁM

A korai keresztények nem nagyon ünnepelték Jézus születését, jobban érdekelte őket Jézus halála és feltámadása. Jézus születésének pontos időpontját nem lehet tudni, az azonban szinte biztos, hogy nem télen volt. Télen ugyanis nem lettek volna pásztorok kint a szabadban. Már a kezdeti évszázadokban is elterjedtek az időponttal kapcsolatban különböző spekulációk, ilyen volt a március 25. és 28., illetve az április 2. és 6. A december 25. és január 6. először úgy jött ki dátumnak, hogy a március 25-öt vagy április 6-ot a fogantatás idejének számolták, és hozzáadták ezekhez a kilenc hónap terhesség idejét. Az első két-három évszázad keresztényeinek azonban nem jelentett szinte semmit a december 25-i dátum, ahogy a Karácsony ünnepe sem.

Két egymással összefüggő oka volt annak, hogy mégis ünnep lett Jézus születéséből. Az egyik ok teológiai, a másik apologetikai jellegű. A keresztényeket a harmadik századtól egyre erősebben izgatta, hogy mi Jézus Krisztus örök természete és miben áll megtestesülésének misztériuma. A Fiú inkarnációjának kérdése fokozatosan a hit centrumába került. Ez a teológiai elmozdulás kapcsolatban állt a gnosztikus tévtanokkal vívott hitvédelmi csatákkal. Egyes gnosztikus csoportok azt tanították, hogy Krisztus a keresztségekor egyesült az ember Jézussal. Az apostoli hagyományt őrző ortodox hívők ezzel szemben azt vallották, hogy Krisztus a születéssel jött a világba, nem a Jordánban való megkereszteléskor, és nem csak egyesült az ember Jézussal, hanem ő lett megtestesülésével az ember Jézussá.

Aegeria zarándok feljegyzéseiből tudhatjuk, hogy a negyedik század elején keresztények már ünnepelték az epifánia-ünnepet (epifánia = megjelenés). Aegeria beszámol a jeruzsálemi zarándoklatán tapasztalt pompás ünnepről. Január 6-án azonban legalább két ünnep csúszott egymásra. Január 5-ről 6-ra virradó éjszaka Jézus születését ünnepelték, január 6-án pedig Jézus megkeresztelkedését. A gnosztikusok számára január 6. fontos ünnep volt, hiszen számukra az igazi epifánia Jézus megkeresztelkedése volt, nem születése. A Kr. u. 325-ös niceai zsinat elítélte a gnosztikusokat és világos határvonalat húzott köztük és az ortodoxok között. Zavaró volt viszont a január 6-i epifánia ünnep kettős jellege. Az ortodoxok semmiképpen nem akarták, hogy az apostoli hit összekeveredjen az eretnekséggel. Valószínűleg ez volt az egyik oka annak, hogy új időpontot kerestek Jézus születésének megünneplésére.

De miért éppen december 25-ét? Bár létezett ez az időpont Jézus születésével összefüggésben is (ahogy fentebb láttuk), a dátum kiválasztásához valószínűleg sokkal több köze volt annak a ténynek, hogy december 25-én a rómaiak a Napot ünnepelték. Kettős motiváció állhatott a két ünnep egyesítése mögött. A nyilvánvalóbb, politikai indíték Konstantin császár törekvése volt a Nap-kultusz és a kereszténység összeegyeztetésére. Konstantin számára mindennél fontosabb volt a birodalom belső stabilitása,

ezért a két vallás összefésülése kitűnő alkalmat adott a belső kohézió erősítésére. Sokan emiatt gondolják, hogy a december 25-i dátum „bűnben fogant”, és soha nem lesz már alkalmas Jézus születésének méltó megünneplésére.

Lehetséges azonban egy másik olvasata is a dátum születésének, melyre a negyedik századi egyházi vezetők fel is hívták a figyelmet. A december 25. mint keresztény ünnep elsősorban azt a célt szolgálta, hogy a megtért rómaiak most már ne a Napot, hanem az Igazság Napját, Jézus Krisztust imádják. Ahogy Malakiás prófétálta: „De fölragyog majd az igazság napja számotokra... és sugarai gyógyulást hoznak.” (Mal 3,20). Simeon Isten tervét látta Jézusban, „hogy megjelenjék világosságul a népeknek” (Lk 2,32). János szavaival: „A világosság a sötétségben fénylik” (Jn 1,5). Ambróziusz, Milánó püspöke a december 25-i időponttal kapcsolatban éppen ezért bátorította a keresztényeket: „Krisztus a mi új Napunk!” Augustinus pedig felszólította a hívőket, hogy december 25-én ne a Napot ünnepeljék, mint a pogányok, hanem azt, aki a Napot teremtette.

Mivel Rómából jött a hivatalos dátum, a keleti püspökök ellenálltak, és természetesen vita kerekedett az időpont kérdéséről: január 6. vagy december 25.? Nem is alakult ki soha teljes egység ezzel kapcsolatban a keresztény egyházakban. A római katolikus és a protestáns egyházak december 25-én ünnepelnek. Az ortodox egyházak egy része is ezen a napon ünnepel: a konstantinápolyi, az alexandriai, a romániai, a ciprusi, a görögországi és a finnországi egyházak. Január 6-án ünnepelnek viszont a jeruzsálemi, oroszországi, szerbiai, bulgáriai, grúz, lengyel, cseh, szlovák, indiai, etiópiai, kopt valamint szír-jakobita ortodoxok. (Az örmények más okból január 18-19-én ünnepelnek.)

Hogyan viszonyuljunk mindezek fényében a december 25-i időponthoz? Közel áll hozzám Oscar [Cullmann](#) véleménye, akinek a [tanulmányára](#) támaszkodtam a fenti történelmi adatok összefoglalásában is. Cullmann négy következtetést szűr le a tényekből. Először is azt, hogy mivel egyik időpont sem bizonyítható, a Karácsonyban nem az *időpont* a lényeg, hanem az, hogy Jézus Krisztus eljött ebbe a világba. Másodszor, megállapíthatjuk, hogy maga az ünnep nem pogány eredetű. Teológiai megfontolás áll a Karácsony mögött, melyet a tévtanokkal való küzdelem tett igazán fontossá. Azt ünnepeljük, hogy Isten Fia hús-vér emberré lett. Harmadszor, el kell ismerni, hogy a dátum megválasztásában szerepet játszott egy pogány ünnep, a Nap imádásának ünnepe. Konstantin császár szinkretizmusát természetesen el kell utasítanunk. Végül: az időpontban ennek ellenére láthatjuk Krisztus győzelmét is a pogányság felett. Ma már senki nem ünnepli a Napot december 25-én, viszont az egész világon ünneplik (névleg vagy tényleg) Krisztus születését! Isten használja a természetet is a megváltás analógiájaként. Krisztus olyan, mint a felkelő Nap. A december 25. dátum azt hirdeti, hogy az Igazság Napja Jézus Krisztus, nem a világító teremtménye.

Igazat adok Cullmannak abban is, hogy ez az ünnep kissé eltúlzott szerepet kap a kereszténységben, beárnyékolva a Húsvét jelentőségét. Az

evangéliumok a két esemény közül egyértelműen az utóbbit hangsúlyozzák: a Karácsony értelme a Nagypéntek és a Húsvét. Máté és Lukács nem hagynak kétséget afelől, hogy a kereszt és az üres sír szemszögéből kell szemlélnünk a betlehemi jászolt. Az első keresztények ezt helyesen látták.

Mégis azt mondom, ha már kialakult a Karácsony ünnepe és a december 25-i dátum, ragadjuk meg a lehetőséget arra, hogy méltóképpen emlékezzünk a Fiú megtestesülésére! Mert nem csak az igaz, hogy a Karácsony értelme a Húsvét, de az is, hogy Karácsony nélkül nem lett volna Húsvét sem!